Vlaamse Regering

DE VLAAMSE MINISTER VAN BINNENLANDS BESTUUR, BESTUURSZAKEN, INBURGERING EN GELIJKE KANSEN,

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: - **Voorontwerp van decreet tot oprichting van een Vlaams Mensenrechteninstituut (hierna: VMRI)**
- **Tweede principiële goedkeuring**

Samenvatting

Met het voorontwerp van decreet tot oprichting van een VMRI en deze begeleidende nota tekent de Vlaamse regering de krijtlijnen uit voor de oprichting van een Vlaams mensenrechteninstituut. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de engagementen uit het regeerakkoord en de conceptnota aan de Vlaamse regering met betrekking tot de basisarchitectuur voor een Vlaams mensenrechteninstituut (VR 2021 1607 MED.0272/1QUATER).

In lijn met de internationale verplichtingen en engagementen krijgt dit nieuw instituut een breed, onafhankelijk en slagkrachtig mandaat ter bescherming van alle mensenrechten binnen de Vlaamse bevoegdheden. Het is de ambitie om de mensenrechtenbescherming te versterken en tegelijk het landschap te vereenvoudigen door op lange termijn te evolueren naar één aanspreek- en referentiepunt voor de Vlaamse burger. Het instituut zal zich daarnaast sectoraal organiseren met een bijzondere focus op het bestrijden van discriminaties. Wat het bestrijden van discriminatie betreft, zullen individuele klachten a priori via bemiddeling worden opgevangen. Indien dit niet tot een resultaat leidt, zal een geschillenkamer in de vorm van een organiek aparte entiteit een niet bindend oordeel kunnen vellen.
Het Vlaams mensenrechteninstituut wordt ingeschakeld in een interfederaal mensenrechtenmechanisme conform de Principes van Parijs om een A status te behalen.

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Beleidsdomein: Kanselarij en Bestuur
Beleidsveld: Gelijke Kansen en Integratie en Inburgering
Beleidsdoelstelling: We bestrijden alle vormen van discriminatie en racisme.

B. Vorige beslissingen en adviezen

1. Conceptnota van de VR 2021 1607 m.b.t. de basisarchitectuur van een Vlaams Mensenrechteninstituut

   In de conceptnota van de Vlaamse regering van 16 juli 2021 m.b.t. de basisarchitectuur van een Vlaams Mensenrechteninstituut is bepaald dat Vlaanderen een onafhankelijk mensenrechteninstituut zal oprichten dat zich binnen eigen bevoegdheden, krachtig en ambitieus zal organiseren op het promoten van mensenrechten in het algemeen en het bestrijden van discriminatie in het bijzonder.

2. Op 17 december 2021 werd het voorontwerp van decreet een eerste keer principieel goedgekeurd door de Vlaamse regering:

   - VR 2021 1712 DOC 1587-1 OD VMRI - notaQUATER
   - VR 2021 1712 DOC 1587-2 OD VMRI – decreetQUATER
   - VR 2021 1712 DOC 1587-3 OD VMRI – memorieQUATER
   - VR 2021 1712 DOC 1587-2 OD VMRI – bijlage

Op 24 januari 2022 verstrekte de **Vlaamse Toezichtcommissie** voor de verwerking van persoonsgegevens (VTC) het advies nr. 2022/04. Hieronder wordt geduid welke wijzigingen werden aangebracht aan het voorontwerp van decreet naar aanleiding van het advies van de VTC.
- Wat betreft het ontbreken van een opsomming van de Vlaamse sectorale mensenrechteninstellingen, werd die opsomming opgenomen in een voetnoot van zowel de algemene als artikelsgewijze toelichting in de Memorie van Toelichting.
- Om in lijn met het e-govdecreet van 18 juli 2008 het doorsturen van meldingen en klachten van het VMRI naar overheden en overheidsinstellingen (waaronder alle mensenrechteninstellingen) mogelijk te maken werden artikel 12, 13 en 24 van het voorontwerp gewijzigd.
- Wat betreft de rechtvaardigingsgrond voor de verwerking van persoonsgegevens werd artikel 30, § 6 van het voorontwerp gewijzigd naar de noodzakelijkheid in het kader van het algemeen belang.
- De memorie van toelichting bij artikel 29 werd aangepast om te verduidelijken dat de werkomstandigheden van de betrokkene relevant kan zijn voor de behandeling van een klacht, bijvoorbeeld voor feiten in de werkcontext.
- Artikel 30, § 7 werd aangepast om deze te linken aan de vertrouwelijkheidsverplichtingen in artikel 28, derde lid.
- De memorie van toelichting bij artikel 29 wordt aangepast om te verduidelijken dat de bewaartermijn van vijf jaar voor persoonsgegevens is ingegeven door de redelijke termijn om de klacht of melding te behandelen.

Op 27 januari 2022 verstrekt de **Vlaamse Onderwijsraad** (VLOR) haar advies. Hieronder wordt geduid welke wijzigingen werden aangebracht aan het voorontwerp naar aanleiding van het advies van de VLOR.
-Naar aanleiding van het advies van de VLOR alsook van de VLIR en WVG rond de waarborgen voor een vlotte overgang werd het decreet aangepast om overdracht van hangende klachten en meldingen mogelijke te maken alsook de graduele inwerkingtreding van het decreet.
- Naar aanleiding het advies van de VLOR - alsook van de SERV, VLIR, NOOZO, WVG, Vlaamse Jeugdraad, Vlaamse Ouderenraad en SARC – werd in de memorie van toelichting verduidelijkt dat het VMRI het gemeenrechtelijk collectief vorderingsrecht kan toepassen om in rechte op te treden (art. 17 van het gerechtelijk wetboek).

Op 1 februari 2022 verstrekte de **Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen** (SERV) haar advies. Hieronder wordt geduid welke wijzigingen werden aangebracht aan het voorontwerp van decreet naar aanleiding van het advies van de SERV.
- De SERV vraagt een klachtenmechanisme te voorzien voor alle mensenrechten. Het decreet voorziet (in artikel 12) in de mogelijkheid voor iedere burger die slachtoffer of getuige was of objectieve

aanwijzingen heeft van schendingen van mensenrechten om – zelfs anoniem – een melding in te dienen bij het VMRI. Uit het geheel van vragen over de bijstandsverlening van het VMRI blijkt dat het onderscheid tussen een melding en klacht en de bijstand die naar aanleiding ervan kan worden geboden onvoldoende duidelijk is. Zowel het decreet als de memorie van toelichting werden aangepast om de rol van het VMRI uit te klaren in lijn met de oorspronkelijke bedoeling van het eerste voorontwerp van decreet.
- Naar aanleiding van de opmerking van de SERV rond het voorzien in heldere informatie, ondersteuning en (juridisch) advies werd de tekst van artikel 12 in het voorontwerp aangepast om deze beter in lijn te brengen met de beoogde taakstelling, namelijk het VMRI biedt de melder eerstelijnsbijstand door informatie en advies te verstrekken. Deze bepaling geldt voor alle mensenrechten, waaronder ook het recht op gelijke behandeling.
- Naar aanleiding van vragen van SERV en de WVG over de conformiteit van het ontwerp van decreet met internationale standaarden, wordt de memorie van toelichting aangevuld met verwijzingen naar de aanbevelingen van ECRI.
- Naar aanleiding van de vraag van de SERV rond verduidelijking rond het gebruik van de inhoud van de bemiddeling in verdere stappen werd artikel 13, § 5 van het voorontwerp aangepast zodat overtuigingsstukken slechts mits toestemming van de betrokken partij kan worden overgemaakt aan de geschillenkamer.
- Naar aanleiding van de opmerkingen van de SERV en andere adviesraden NOOZO, WVG, SARC, Vlaamse Ouderenraad rond de onderzoeksbevoegdheden, is vastgesteld dat de tekst van artikel 23 van het voorontwerp vrijblijvender is geformuleerd dan wat vandaag voorzien is voor de genderkamer van de Vlaamse Ombudsdienst ten opzichte van bestuursinstanties. Om geen stappen achteruit te zetten, werd artikel 22 aangevuld om te preciseren dat overheden en overheidsinstellingen verplicht zijn om in te gaan op de verzoeken van het VMRI en dat het VMRI ook onderzoeken ter plaatse kan doen bij overheden en openbare instellingen.
- Naar aanleiding de vraag van de SERV – alsook de adviezen van de VLOR, VLIR, NOOZO, WVG, Vlaamse Jeugdraad, Vlaamse Ouderenraad en SARC – werd verduidelijkt in de memorie van toelichting dat het VMRI het gemeenrechtelijk collectief vorderingsrecht kan toepassen om in rechte op te treden (art. 17 van het gerechtelijk wetboek).

Op 1 februari 2022 verstrekte **Vlaamse Ouderenraad** haar advies. Hieronder wordt geduid welke wijzigingen werden aangebracht aan het voorontwerp van decreet naar aanleiding van het advies.
- Naar aanleiding van de opmerking van de Vlaamse Ouderenraad – samen met NOOZO – rond het "schriftelijk karakter" kan worden vermeld dat in de memorie van toelichting reeds was vermeld dat de term "schriftelijk" moet worden geïnterpreteerd als "schriftelijke neerslag". Om deze interpretatie decretaal te verankeren wordt de tekst van artikel 13 in die zin aangepast.
- Naar aanleiding van de opmerking van de Vlaamse Ouderenraad rond het uitbouwen van een warme outreachende eerstelijnsfunctie binnen het VMRI werd de memorie van artikel 26 aangepast om te verduidelijken dat het VMRI zelf de bevoegdheid krijg om de structuur van het instituut verder vorm te geven, bijvoorbeeld via de oprichting van een aparte dienst die instaat voor eerstelijnsbijstand en ondersteuning.
- De Vlaamse Ouderenraad vraagt – samen met de WVG en NOOZO – om het mandaat van het VMRI rond bemiddeling te verbreden naar mensenrechten. Uit het geheel van vragen over de bijstandsverlening van het VMRI blijkt dat het onderscheid tussen een melding en klacht en de bijstand die naar aanleiding ervan kan worden geboden onvoldoende duidelijk is. Zowel het decreet als de memorie van toelichting werden aangepast om de rol van het VMRI uit te klaren in lijn met de oorspronkelijke bedoeling van het eerste voorontwerp van decreet.
- Naar aanleiding van de opmerking van de Vlaamse Ouderenraad rond de koppeling van meldingen aan de monitoring- en adviesfunctie van het VMRI, werd de memorie van toelichting aangepast om te verduidelijken dat adviezen ook kunnen worden uitgebracht naar aanleiding van een melding.
- Naar aanleiding van de opmerking van de Vlaamse Ouderenraad rond de doorverwijzingsplicht voor het VMRI werden artikelen 12, 13 en 24 van het voorontwerp gewijzigd om het doorsturen van meldingen en klachten naar overheden en overheidsinstellingen (waaronder alle mensenrechteninstellingen) mogelijk te maken.

- Naar aanleiding van de opmerkingen van de Vlaamse Ouderenraad – samen met de SERV, NOOZO, WVG en SARC – rond de onderzoeksbevoegdheden, is vastgesteld dat de tekst van artikel 22 van het voorontwerp vrijblijvender is geformuleerd dan wat vandaag voorzien is voor de genderkamer van de Vlaamse Ombudsdienst ten opzichte van bestuursinstanties. Om geen stappen achteruit te zetten, werd artikel 22 aangevuld om te preciseren dat overheden en overheidsinstellingen verplicht zijn om in te gaan op de verzoeken van het VMRI en dat het VMRI ook onderzoeken ter plaatse kan doen bij overheden en openbare instellingen.
- Naar aanleiding het advies van de Vlaamse Ouderenraad – alsook de adviezen van de VLOR, SERV, VLIR, NOOZO, WVG, Vlaamse Jeugdraad en SARC – werd verduidelijkt in de memorie van toelichting dat het VMRI het gemeenrechtelijk collectief vorderingsrecht kan toepassen om in rechte op te treden (art. 17 van het gerechtelijk wetboek).

Op 31 januari 2022 verstrekte de **Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media** – afgekort SARC haar advies. Hieronder wordt geduid welke wijzigingen werden aangebracht aan het voorontwerp van decreet naar aanleiding van het advies.
- Naar aanleiding van de opmerkingen van de SARC – samen met de SERV, NOOZO, WVG en Vlaamse Ouderenraad – rond de onderzoeksbevoegdheden, is vastgesteld dat de tekst van artikel 22 van het voorontwerp vrijblijvender is geformuleerd dan wat vandaag voorzien is voor de genderkamer van de Vlaamse Ombudsdienst ten opzichte van bestuursinstanties. Om geen stappen achteruit te zetten, werd artikel 22 aangevuld om te preciseren dat overheden en overheidsinstellingen verplicht zijn om in te gaan op de verzoeken van het VMRI en dat het VMRI ook onderzoeken ter plaatse kan doen bij overheden en openbare instellingen.
- Naar aanleiding het advies van de SARC – alsook de adviezen van de VLOR, SERV, VLIR, NOOZO, WVG, Vlaamse Jeugdraad en Vlaamse Ouderenraad – werd verduidelijkt in de memorie van toelichting dat het VMRI het gemeenrechtelijk collectief vorderingsrecht kan toepassen om in rechte op te treden (art. 17 van het gerechtelijk wetboek).
- Naar aanleiding van het advies van de SARC – alsook de adviezen van de Vlaamse Jeugdraad en de VLIR – werd een Brusseltoets toegevoegd aan de memorie van toelichting.

Op 1 februari 2022 verstrekte de **Vlaamse Raad voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin** – afgekort WVG haar advies. Hieronder wordt geduid welke wijzigingen werden aangebracht aan het voorontwerp van decreet naar aanleiding van het advies.
- Naar aanleiding van vragen van WVG en de SERV over de conformiteit van het ontwerp van decreet met internationale standaarden, wordt de memorie van toelichting aangevuld met verwijzingen naar de aanbevelingen van ECRI.
-WVG vraagt dat iedere getuige van een mensenrechtenschending een gegronde klacht moet kunnen indienen, niet alleen zij die een belang kunnen aantonen. Het decreet voorziet (in artikel 12) in de mogelijkheid voor iedere burger die slachtoffer of getuige was of objectieve aanwijzingen heeft van schendingen van mensenrechten om – zelfs anoniem – een melding in te dienen bij het VMRI. Uit het geheel van vragen over de bijstandsverlening van het VMRI blijkt dat het onderscheid tussen een melding en klacht en de bijstand die naar aanleiding ervan kan worden geboden onvoldoende duidelijk is. Zowel het decreet als de memorie van toelichting werden aangepast om de rol van het VMRI uit te klaren in lijn met de oorspronkelijke bedoeling van het eerste voorontwerp van decreet.
- Naar aanleiding van de opmerking van de WVG rond het voorzien in bijstand via heldere en begrijpbare informatie werd de tekst van artikel 12 in het voorontwerp aangepast om deze beter in lijn te brengen met de beoogde taakstelling, namelijk het VMRI biedt de melder eerstelijnsbijstand door informatie en advies te verstrekken. Deze bepaling geldt voor alle mensenrechten, waaronder ook het recht op gelijke behandeling, en ook voor alle melders, waarmee niet enkel slachtoffers worden beoogd.
- Naar aanleiding van de opmerkingen van de WVG – samen met de SERV, NOOZO, SARC en Vlaamse Ouderenraad – rond de onderzoeksbevoegdheden, is vastgesteld dat de tekst van artikel 22 van het voorontwerp vrijblijvender is geformuleerd dan wat vandaag voorzien is voor de genderkamer van de Vlaamse Ombudsdienst ten opzichte van bestuursinstanties. Om geen stappen achteruit te zetten, werd artikel 22 aangevuld om te preciseren dat overheden en overheidsinstellingen verplicht zijn om

in te gaan op de verzoeken van het VMRI en dat het VMRI ook onderzoeken ter plaatse kan doen bij overheden en openbare instellingen.
- Naar aanleiding van het advies van de WVG alsook van de VLIR en de VLOR rond de waarborgen voor een vlotte overgang werd het decreet aangepast om de overdracht van hangende klachten en meldingen mogelijk te maken alsook en graduele inwerkingtreding van het decreet.
- Naar aanleiding het advies van de WVG – alsook de adviezen van de VLOR, SERV, VLIR, NOOZO, Vlaamse Jeugdraad, Vlaamse Ouderenraad en SARC – werd verduidelijkt in de memorie van toelichting dat het VMRI het gemeenrechtelijk collectief vorderingsrecht kan toepassen om in rechte op te treden (art. 17 van het gerechtelijk wetboek).

Op 1 februari 2022 verstrekte de Vlaamse Adviesraad Handicap, **NOOZO**, haar advies. Hieronder wordt geduid welke wijzigingen werden aangebracht aan het voorontwerp van decreet naar aanleiding van het advies.
- Naar aanleiding van de opmerking van de NOOZO – samen met de Vlaamse Ouderenraad – rond het "schriftelijk karakter" kan worden vermeld dat in de memorie van toelichting reeds was vermeld dat de term "schriftelijk" moet worden geïnterpreteerd als "schriftelijke neerslag". Om deze interpretatie decretaal te verankeren wordt de tekst van artikel 13 in die zin aangepast.
- Noozo vindt het niet logisch dat er ten aanzien van het VN-comité een individueel klachtenrecht voor schendingen van het VN-Verdrag Handicap bestaat, maar dit niet zou bestaan op het nationale niveau. Het decreet voorziet (in artikel 12) in de mogelijkheid voor iedere burger die slachtoffer of getuige was of objectieve aanwijzingen heeft van schendingen van mensenrechten om – zelfs anoniem – een melding in te dienen bij het VMRI. Bovendien vraagt NOOZO vraagt – samen met de WVG en de Vlaamse Ouderenraad – om het mandaat van het VMRI rond bemiddeling te verbreden naar mensenrechten. Uit het geheel van vragen over de bijstandsverlening van het VMRI blijkt dat het onderscheid tussen een melding en klacht en de bijstand die naar aanleiding ervan kan worden geboden onvoldoende duidelijk is. Zowel het decreet als de memorie van toelichting werden aangepast om de rol van het VMRI uit te klaren in lijn met de oorspronkelijke bedoeling van het eerste voorontwerp van decreet.
- Naar aanleiding van de opmerking van de NOOZO rond de juridische en morele bijstand voor getroffenen van schending van het VN-Verdrag handicap werd de tekst van artikel 12 in het voorontwerp aangepast om deze beter in lijn te brengen met de beoogde taakstelling, namelijk het VMRI biedt de melder eerstelijnsbijstand door informatie en advies te verstrekken. Deze bepaling geldt voor alle mensenrechten, waaronder ook het recht op gelijke behandeling.
- Op aanbevelen van NOOZO werd artikel 19 van het voorontwerp aangepast om de opvolging van oordelen niet alleen intern te registreren maar ook toe te voegen aan de publicatie van het oordeel.
- In lijn met de suggestie van NOOZO worden er duidelijkere evaluatiecriteria en -procedure opgenomen in artikel 57 betreffende de decretaal voorziene evaluatie van het VMRI.
- Naar aanleiding het advies van NOOZO – alsook de adviezen van de VLOR, SERV, VLIR, WVG, Vlaamse Jeugdraad, Vlaamse Ouderenraad en SARC – werd verduidelijkt in de memorie van toelichting dat het VMRI het gemeenrechtelijk collectief vorderingsrecht kan toepassen om in rechte op te treden (art. 17 van het gerechtelijk wetboek).

Op 2 februari 2022 verstrekte de **Vlaamse Jeugdraad** haar advies. Hieronder wordt geduid welke wijzigingen werden aangebracht aan het voorontwerp van decreet naar aanleiding van het advies.
- Naar aanleiding van de opmerking van de Vlaamse Jeugdraad rond de gerichte aanpak en laagdrempeligheid te garanderen voor kinderen en jongeren, werd de memorie van toelichting bij artikel 26 aangepast om te verduidelijken dat het VMRI zelf de bevoegdheid krijg om met de nodige expertise de structuur van het instituut verder vorm te geven, bijvoorbeeld via de oprichting van een aparte dienst die instaat voor eerstelijnsbijstand en ondersteuning.
- Naar aanleiding het advies van de Vlaamse Jeugdraad – alsook de adviezen van de VLOR, SERV, WVG VLIR, NOOZO, Vlaamse Jeugdraad, Vlaamse Ouderenraad en SARC – werd verduidelijkt in de memorie van toelichting dat het VMRI het gemeenrechtelijk collectief vorderingsrecht kan toepassen om in rechte op te treden (art. 17 van het gerechtelijk wetboek).

- Naar aanleiding van het advies van de Vlaamse Jeugdraad – alsook de adviezen van de VLIR en de SARC – werd een Brusseltoets toegevoegd aan de memorie van toelichting.

Op 3 februari 2022 verstrekte de **Vlaamse Interuniversitaire Raad** haar advies. Hieronder wordt geduid welke wijzigingen werden aangebracht aan het voorontwerp van decreet naar aanleiding van het advies.
- De VLIR stelt zich de vraag hoe andere grondrechten effectief beschermd kunnen worden, als burgers daarover niet kunnen klagen, laat staan dat zij daarover een bindende beslissing zouden kunnen krijgen. Het decreet voorziet (in artikel 12) in de mogelijkheid voor iedere burger die slachtoffer of getuige was of objectieve aanwijzingen heeft van schendingen van mensenrechten om – zelfs anoniem – een melding in te dienen bij het VMRI. Uit het geheel van vragen over de bijstandsverlening van het VMRI blijkt dat het onderscheid tussen een melding en klacht en de bijstand die naar aanleiding ervan kan worden geboden onvoldoende duidelijk is. Zowel het decreet als de memorie van toelichting werden aangepast om de rol van het VMRI uit te klaren in lijn met de oorspronkelijke bedoeling van het eerste voorontwerp van decreet.
- Naar aanleiding van de aanbeveling van de VLIR rond het verduidelijken van de bevoegdheid om adviezen te formuleren op verzoek van rechtszoekenden in lijn met de Principes van Parijs, werd de memorie van toelichting aangepast om te verduidelijken dat adviezen ook kunnen worden uitgebracht naar aanleiding van een melding.
- Naar aanleiding van een opmerking van de VLIR werd de titel van afdeling 3 'advies' van het voorontwerp gewijzigd naar 'verslagen, adviezen en aanbevelingen' om deze nauwer te laten aansluiten bij de inhoud van artikelen 9-11, en de interpretatie van Principes van Parijs waarbij 'reports' werd vertaald naar 'verslagen' kracht bij te zetten.
- Naar aanleiding van het advies van de VLIR alsook van de VLOR en WVG rond de waarborgen voor een vlotte overgang werd het decreet aangepast om de overdracht van hangende klachten en meldingen mogelijk te maken alsook de graduele inwerkingtreding van het decreet.
- Naar aanleiding het advies van de VLIR – alsook de adviezen van de VLOR, SERV, NOOZO, WVG, Vlaamse Jeugdraad, Vlaamse Ouderenraad en SARC – werd verduidelijkt in de memorie van toelichting dat het VMRI het gemeenrechtelijk collectief vorderingsrecht kan toepassen om in rechte op te treden (art. 17 van het gerechtelijk wetboek).
- Naar aanleiding van het advies van de VLIR – alsook de adviezen van de Vlaamse Jeugdraad en de SARC – werd een Brusseltoets toegevoegd aan de memorie van toelichting.

De repliek op de opmerkingen van de adviesraden waarvoor geen aanpassing van het voorontwerp van decreet vereist is, kan teruggevonden worden in de memorie van toelichting.

2. INHOUD

Hiervoor verwijzen we naar de nota Vlaamse Regering VR 2021 1712 DOC 1587-1 OD VMRI - notaQUATER bij de eerste principiële goedkeuring van 17 december 2021.

Voor de artikelsgewijze bespreking verwijzen we naar de memorie van toelichting bij het voorontwerp van decreet.

Brussel

De oprichting van het VMRI zet zowel gewest- als gemeenschapsbevoegdheden om in de praktijk. De reikwijdte van het VMRI strekt bijgevolg ook uit tot het Brussels-Hoofdstedelijk Gewest. Zo zullen personen die in Brussel wonen ook een melding kunnen doen bij het VMRI.

Vanuit de regering van het Brussels-Hoofdstedelijk Gewest is officieel de vraag gekomen om een analyse te maken van de uitwerking van het VMRI in het Brussels-Hoofdstedelijk Gewest. Daarbij werden ook drie bezorgdheden geuit:

1. Vrijwaring van de standstill
   Deze bezorgdheid werd ook geuit door de adviesraden.
   Voor een antwoord zie replieken B.6 Bijstand punten :
   - xii *"Het indienen van een melding/klacht: wie?"*
   - xiii *"Het indienen van een melding/klacht: hoe?*
   - xiv *"Ondersteuning na een melding of klacht: eerstelijnsbijstand en advies"*
   - xv *"Doorverwijzing"*
   - xviii *"Twijfels over de geschillenkamer"*
   - xxi "*Het sluitstuk bij manifeste discriminatie: gerechtelijke procedures en het optreden in rechte door het VMRI*")

2. Erop toezien dat de burger niet verdwaalt

   Deze bezorgdheid werd ook geuit door de adviesraden. Voor een antwoord zie infra alsook replieken punt ii "*De (verdere) versnippering, nood aan afbakening en samenwerking*"

3. Vrijwaar bescherming VN-verdrag Handicap

   Deze bezorgdheid werd ook geuit door de adviesraden. Voor een antwoord zie replieken punten vi "*Mandaat VN-verdrag Handicap"* en xxii *"Klachten bij het VN-comité Handicap*"

Discriminatiebestrijding - en bij uitbreiding bescherming op mensenrechten - is in de Belgische context een **accessoire en exclusieve bevoegdheid**. Het komt dus uitsluitend de deelentiteiten toe om binnen eigen bevoegdheden discriminatierecht te ontwikkelen en te handhaven. Een voorbeeld: de overheid die bevoegd is voor huisvesting, is eveneens bevoegd om discriminatie op de huisvestingsmarkt te bestrijden. Overeenkomstig die bevoegdheidsverdelende regels, zijn de Vlaamse antidiscriminatiedecreten[1] van toepassing in die beleidsdomeinen die tot de bevoegdheden van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest behoren.[2] Die Vlaamse bevoegdheden reiken eveneens tot in Brussel. Zo is de Vlaamse Gemeenschap, en bijgevolg het VMRI, bevoegd om de mensenrechten te bevorderen en discriminatie tegen te gaan ten aanzien van de eentalig Nederlandstalige instellingen in Brussel. Te denken valt aan discriminatie bij de toegang tot onderwijs (een Nederlandstalige school), toegang tot Nederlandstalige culturele instellingen (bv. Ancienne Belgique) of toegang tot een door Vlaanderen (Kind & Gezin) erkende kinderopvang. Daarnaast reikt de dienstverlening van sommige "gewestelijke" diensten van het Vlaams Gewest tot in Brussel (bv. De Lijn, VDAB). Gelet op bovenstaande is het Vlaamse Gewest in dat geval bevoegd om ten aanzien van die materies maatregelen te nemen ter bevordering van de mensenrechten en het gelijkheidsbeginsel. (voor de diepgaande analyse, zie ook de bijlage bij deze nota).

Overeenkomstig voorgaande principes is de genderkamer van de Vlaamse Ombudsdienst vandaag in Vlaanderen en Brussel bevoegd om het discriminatieverbod op basis van gender, geslacht, genderidentiteit of genderexpressie te handhaven telkens wanneer er een aanknopingspunt is met de materiële bevoegdheidssfeer van Vlaanderen. Het (nog op te richten) Vlaams Mensenrechteninstituut zal die bevoegdheid enerzijds overnemen en anderzijds wordt deze bevoegdheid ook uitgebreid met zowel de andere discriminatiegronden in de Vlaamse anti-discriminatiedecreten[3] (bevoegdheden die vandaag door het interfederale Unia worden ingevuld) als de bescherming van alle mensenrechten. Voor zover er een aanknopingspunt is met de bevoegdheden van het Vlaamse Gewest of de Vlaamse Gemeenschap, is de woonplaats van het slachtoffer of de taal daarbij niet relevant.

Net zoals in Vlaanderen, zijn er binnen het gebied van het Brussels-Hoofdstedelijk Gewest ook verschillende andere bevoegdheidsniveaus actief: de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, de Franse Gemeenschapscommissie, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest of de federale staat. Indien de discriminatieklacht aanknoopt bij de materiële bevoegdheidssfeer van deze overheden zal – naar gelang de grond waarop men wordt gediscrimineerd – Unia[4] of het Instituut voor Gelijkheid van Vrouwen en Mannen[5] bevoegd zijn.

In geval van betwisting over welk overheidsniveau bevoegd is, blijkt uit rechtspraak[6] dat "het zwaartepunt van de zaak" bepalend is in zaken die aansluiten bij zowel deelstatelijke als federale materies. Wanneer er geen duidelijke aanknopingspunt kan worden aangeduid met een federale of deelstatelijke materiële bevoegdheid, dan zal de federale overheid bevoegd zijn krachtens haar residuaire bevoegdheid.[7] Concreet zal in dat geval de federale antidiscriminatieregelgeving toepassing vinden en afhankelijk van de discriminatiegrond Unia of het IGVM bevoegd zijn.

De complexiteit van de bevoegdheidsverdeling in ons land laat zich ook voelen bij de bescherming van mensenrechten, terwijl juist in die materie laagdrempeligheid cruciaal is. Het gaat immers om de bescherming van de meest kwetsbaren in de samenleving.

Uit de evaluatiestudie over zowel het Vlaamse als federale antidiscriminatiewetgeving blijkt onder meer dat het **huidig landschap versnipperd** is en slachtoffers moeilijk hun weg vinden naar de instelling die bevoegd is in hun geval.[12] Bovendien bestaat er **momenteel geen eenduidig mechanisme om conform de regels rond gegevensbescherming klachten aan elkaar over te maken**. De federale evaluatiecommissie raadde in 2017 reeds de oprichting van een eenheidsloket aan waarbij de verschillende organen 'op zijn minst' verplicht zouden moeten zijn om de personen die een beroep op hen doen, naar de bevoegde instelling door te verwijzen.[13]

Hoewel de oprichting van een aparte Vlaamse instelling *op zich* geen oplossing biedt voor de versnippering van het landschap van mensenrechteninstellingen in ons land, biedt het wel een **vereenvoudiging binnen Vlaamse bevoegdheden** én een **momentum** om over de verschillende bevoegdheidsniveaus heen een systeem uit te werken dat een **laagdrempelige toegang** verzekert richting de bevoegde instellingen en een **wederzijdse overmaking van meldingen en klachten** vergemakkelijkt.

<u>Samenwerkingsakkoord eenloketfunctie</u> ("*No wrong door*"-principe)
Met het oog op een laagdrempelige toeleiding van klachten naar de juiste instelling, is een structurele samenwerking noodzakelijk. Een samenwerkingsakkoord met de betrokken bevoegdheidsniveaus, zoals voorzien in de Bijzondere Wet tot Hervorming der Instellingen, biedt een kader voor een éénloketfunctie (laagdrempelige en eenvoudige klachtenbehandeling en doorstroming naar de bevoegde instelling) en de onderlinge samenwerking bij klachten die raken aan verschillende bevoegdheden. (zie nota Vlaamse Regering VR 2021 1712 DOC 1587-1 OD VMRI – notaQUATER)
Het is essentieel dat – in co-creatie met het middenveld – een laagdrempelig systeem wordt uitgewerkt met bijzondere aandacht voor kwetsbare, moeilijk te bereiken burgers. Zichtbaarheid, toegankelijkheid, bereikbaarheid en werkbaarheid in de dispatching zijn daarbij essentieel.
Dit kan pas worden gerealiseerd door het afsluiten van een samenwerkingsakkoord met alle andere deelentiteiten in ons land. Vlaanderen heeft de ambitie om dit op korte termijn te realiseren en zal hiervoor het initiatief nemen. In afwachting van dat samenwerkingsakkoord biedt Vlaanderen het Vlaams mensenrechteninstituut alvast een decretale basis voor het doorgeven van klachten naar overheden of openbare instellingen, zoals Unia, IGVM en het FIRM.

<u>Centrale vestiging in Brussel</u>

//

Gezien haar hoofdstedelijke functie ten aanzien van Vlaanderen maar ook en vooral de specifieke institutionele context in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, zal de centrale vestiging van het VMRI zich bevinden op die locatie. Dit wordt een laagdrempelig fysiek loket in Brussel waar de burger terecht kan met klachten en meldingen en de behandeling ervan binnen de Vlaamse bevoegdheden.

Brusselreflex
Aangezien de context in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een specifieke aandacht vereist, zal het VMRI bij de uitvoering van zijn taken en werkzaamheden rekening moeten houden met deze specificiteit. In het belang van de burger wordt steeds aandacht besteed aan de uitwerking van het beleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het VMRI hanteert hiervoor een zogenaamde "Brusselreflex".

Te dien einde zal:

- deze Brusselreflex ook worden gehanteerd tijdens de onafhankelijke operationele voorbereiding voor de opstart van het VMRI;
- de Raad van Bestuur van het VMRI minstens een lid bevatten dat woont, werkt of over een aantoonbare band beschikt met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die mee instaat voor de Brusselreflex;
- het VMRI in het kader van zijn rapporteringen en data-verzameling een specifieke rapportering over het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voorzien

3. BUDGETTAIRE IMPACT

Hiervoor verwijzen we naar de nota Vlaamse Regering VR 2021 1712 DOC 1587-1 OD VMRI - notaQUATER bij de eerste principiële goedkeuring van 17 december 2021.

4. VERDER TRAJECT

Dit voorontwerp van decreet wordt na de tweede principiële goedkeuring voorgelegd voor advies aan de Raad van State.

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

1° haar principiële goedkeuring te geven aan het bijgaand voorontwerp van decreet houdende de oprichting van een Vlaams mensenrechteninstituut en de principes vervat in deze nota.

2° de Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen te gelasten over voornoemd voorontwerp van decreet het advies in te winnen van de Raad van State, met verzoek het advies mee te delen binnen een termijn van 30 dagen, met toepassing van artikel 84, §1, eerste lid, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

Brussel,

De Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken, Inburgering en Gelijke Kansen,

Bart SOMERS